

תנ"ך

לבגרות

מותאם לתוכנית הלימודים החדשה
לכיתה י"ב (תוכנית - 70%)

תשע"ט - 2019

נושאי בחירה

חוק וחברה

נביא ונבואה

שיבת ציון

(בבחינת הבגרות יש לבחור 2 נושאים בלבד)

תוכן העניינים

6 הספרים הנכללים בתנ"ך

7 מונחים שימושיים להבנה וניתוח הטקסט המקראי

חוק וחברה

17	דברים ו' (4 - 9) - קריאת שמע	קריאת שמע
22	ויקרא י"ט (1 - 4) - מצוות כיבוד אב ואם	חוקים חברתיים (סוציאליים)
24	ויקרא י"ט (9 - 18) - אוסף חוקים חברתיים	
29	דברים ט"ו (1 - 11) - הלואה ושמיטת חובות	
35	דברים כ"ד (10 - 22) - הגנה על החלש בחברה	
40	דברים ט"ז (1 - 17) - דיני שלושת הרגלים	חגים
48	דברים ט"ז (21 - 22) - איסור מנהגי עבודה זרה	
50	דברים ט"ז (18 - 20) - מינוי שופטים	סדרי שלטון
51	דברים י"ז (8 - 13) - שופט מקומי כפוף לשופטי עליון	
55	דברים י"ז (14 - 20) - חוק המלך	
59	דברים כ' - דיני מלחמה	חוקי מלחמה
68	דברים כ"א (10 - 14) - חוק שבועה במלחמה	
70	דברים כ"ג (10 - 15) - שמירת הטהרה במחנה	
72	שמות כ' (13) - לא תרצח	קדושת החיים
72	בראשית ט' (6) - קדושת החיים	
73	במדבר ל"ה (9 - 34) - ערי מקלט ודיני רוצחים	
81	דברים כ"א (1 - 9) - דין עגלה ערופה	
86	דברים כ"א (22 - 23) - איסור הלנת גופה	

נביא ונבואה

90	ירמיהו פרק א'	הקדשת ירמיהו לנבואה
98	ירמיהו פרק ב' (1 - 28)	נביא מול העם
113	ירמיהו פרק ז' (1 - 20)	נבואה על חורבן ירושלים ובית המקדש
121	ירמיהו פרק כ"ו	משפט ירמיהו
129	ירמיהו פרק כ'	גורל ירמיהו כנביא
137	ירמיהו פרק כ"ח	העימות בין ירמיהו נביא האמת לחנניה נביא השקר
145	ירמיהו פרק ל"ח	נביא ומלך
157	ירמיהו פרק ל"א	נבואת נחמה לישראל ויהודה

שיבת ציון

175	תהילים מזמור קל"ז	הגעגועים לציון
179	יחזקאל פרק ל"ז	תקומה עתידית בארץ ישראל
189	עזרא פרק א'	הצהרת כורש והשיבה לציון
195	עזרא פרק ג'	העליות הראשונות לציון
200	תהילים מזמור קכ"ו	בשובה אלוהים את שיבת ציון
205	חגי פרק א'	קשיי שבי ציון בבניית בית המקדש השני
211	נחמיה פרק א'	נחמיה שומע על המצב הקשה בירושלים
217	נחמיה פרק ה'	קשיי התקופה והאמנה החברתית
225	נחמיה פרק ח'	מיסוד הקריאה בתורה וחגי תשרי

חוק

וחברה

דברים ו' (4 - 9)	קריאת שמע
ויקרא י"ט (1 - 4) (9 - 18) דברים ט"ו (1 - 11) דברים כ"ד (10 - 22)	חוקים חברתיים (סוציאליים)
דברים ט"ז (1 - 17) (21 - 22)	חגים
דברים ט"ז (18 - 20) דברים י"ז (8 - 13) (14 - 20)	סדרי שלטון
דברים כ'	
דברים כ"א (10 - 14) דברים כ"ג (10 - 15)	חוקי מלחמה
שמות כ' (13) בראשית ט' (6) במדבר ל"ה (9 - 34)	קדושת החיים
דברים כ"א (1 - 9) (22 - 23)	

קריאת שמע

דברים - פרק ו' (4 - 9)

ד שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אָחַד: ה וְאֶהְבֶּתְּ אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ: ו וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל-לִבְבְּךָ: ז וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם
בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: ח וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת
עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ: ט וּכְתַבְתָּם עַל-מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ:

"קריאת שמע" היא הצהרת הנאמנות של כל יהודי לאורך הדורות באלוהי ישראל ובתורתו, ומבטאת את האמונה של העם היהודי באלוהיו.

הצהרת הנאמנות של עם ישראל לאלוהים

פסוק 4 - "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אָחַד".

יש כאן פנייה לכל עם ישראל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל להצהיר אמונים באלוהי ישראל שהוא האל האחד והיחיד ואין אל אחר מלבדו יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אָחַד. הצהרה זו נותנת ביטוי לעיקרון האמונה המונותאיסטי של עם ישראל באלוהי ישראל שהוא האל האחד והיחיד בעולם.

החוקרים אומרים:

יש לשים לב לשני נושאים:

- הביטוי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מציין שכל אדם האומר אותו משייך עצמו לעם ישראל ולאמונה באלוהי ישראל.
- הדגשת האות **ע** והאות **ד** במשפט (אותיות רבתי) מטרתן ליצור את המילה "עד" המביעה את ניצחיות הנאמנות של עם ישראל לאלוהיו ומעידה שאלוהים הוא האחד היחיד והניצחי.

פסוק 5 - "וְאֶהְבֶּתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ".

בפסוק זה נדרש עם ישראל לאהוב את חוקי האלוהים אהבה כנה מלאה ללא פחד או יראה וְאֶהְבֶּתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שתבוא לידי ביטוי:

- מתוך הבנה מחשבה והיגיון **בְּכָל-לִבְבְּךָ** (הלב במקרא הוא המקום בו שוכנת המחשבה של האדם).
- מתוך שאיפה ורצון ותחושת התעלות רגשית של הנפש **וּבְכָל-נַפְשְׁךָ**
- מתוך כל היכולת העוצמה והאפשרויות הקיימות **וּבְכָל-מְאֹדְךָ**.

ציווי העברת המסורת מדור לדור

פסוקים 6 - 7 - "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם עַל-לִבְבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָם בְּשַׁבְּתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ."

וכל המצוות האלו שאלוהים מצווה היום את עם ישראל **וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם** חייבים להיות חקוקים בליבם וחרוטים בזיכרונם תמיד **עַל-לִבְבְּךָ** וכדי שלא יישכחו יש לשנן אותן בצורה ברורה לדורות הבאים **וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ** ולעסוק בהן **וְדַבַּרְתָּ בָם** במשך כל הפעילות היומיומית **בְּשַׁבְּתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ**.

נִיטִיט וְכִיטִיט

"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד" (4) משמעותו ביהדות "הצהרת אמונה באלוהים"

ציווי הקשר הניצחי למצוות האלוהים באופן בולט

פסוק 8 - "וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ."

זוג תפילין לראש וליד

יש כאן שימוש **במטאפורה** להידוק הקשר למצוות האלוהים בצורה מוחשית ובולטת לעין על ידי:

- קשירת אות על הזרוע **וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל-יָדְךָ**
- קשירת אות על הראש בין העיניים **וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ**.

חז"ל אמרו שהכוונה היא:

לתפילין ליד ותפילין לראש שיש בהן ארבע פרשיות והן: "שמע" (דברים ו' 4 - 9), "והיה אם שמוע" (דברים י"א 13 - 21), "קדש" (שמות י"ג 1 - 10), "והיה כי יביאך" (שמות י"ג 11 - 16) המדגישות את קבלת עול מלכות שמיים.

מזוזה לדלת עם הכיתוב "שדי" -
שומר דלתות ישראל

פסוק 9 - "וּכְתַבְתֶּם עַל-מְזוֹזוֹת בְּיַתְדֵי וּבְשַׁעְרֵיךָ."

את הקשר למצוות האלוהים יש גם לקבע על מסגרת של דלתות הבית וּכְתַבְתֶּם עַל-מְזוֹזוֹת בְּיַתְדֵי ועל שערי הערים וּבְשַׁעְרֵיךָ.

על פי חז"ל:

הכוונה למזוזה המותקנת בכל פתח של בית הכוללת את הפרשיות: "שמע" (דברים ו' 4 - 9), "והיה אם שמוע" (דברים י"א 13 - 21) הכתובות על קלף המונח בתוך בית המזוזה.

אזהרה שלא לשכוח את אלוהים - פסוקים (10 - 14)

פסוקים 10 - 11 - "וְהָיָה כִּי יָבִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָךְ עָרִים גְּדוֹלוֹת וְטַבַּת אֲשֶׁר לֹא-בְנִיתָ. וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל-טוֹב אֲשֶׁר לֹא-מְלֵאתָ וּבֵרַת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא-חֲצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא-נָטַעְתָּ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ."

כאשר עם ישראל יבוא לרשת את הארץ והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל-הארץ שהבטיח אלוהים לאברהם ליצחק וליעקוב אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב ימצא ערים גדולות שהם לא בנו לָתֵת לָךְ עָרִים גְּדוֹלוֹת וְטַבַּת אֲשֶׁר לֹא-בְנִיתָ בתיהם יתמלאו מכל טוב שהם לא עמלו עליו וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל-טוֹב אֲשֶׁר לֹא-מְלֵאתָ ימצאו מים לשתייה בבארות שהם לא חצבו וּבֵרַת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא-חֲצַבְתָּ ויהנו מפירות הכרמים והזיתים שהם לא נטעו כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא-נָטַעְתָּ והם יאכלו וישבעו מהארץ שהוריש להם אלוהים וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ.

אבל הסכנה היא:

העם עלול לשכוח שאלוהים העניק לו את כל הטוב הזה.

פסוקים 12 - 13 - "השֹׁמֵר לְךָ פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים. אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאֵתוֹ תַעֲבֹד וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע".
יש כאן אזהרה מפורשת לעם שלא לשכוח הִשְׁמֵר לְךָ פֶּן-תִּשְׁכַּח את אלוהים שהוציא אותו מהעבדות במצרים ונתן להם את הארץ הזאת **אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים** לכבד את אלוהים **אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא** לשמור על מצוותיו **וְאֵתוֹ תַעֲבֹד** ורק בשמו להישבע **וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע**.

החוקרים אומרים:

המשמעות היא אזהרה לעם שלא לשכוח את המצוות שנתן אלוהים ולהיות כפויי טובה כלפי אלוהים שהוציאם מבית העבדים במצרים והוריש להם את הארץ.

פסוק 14 - "לא תִלְכּוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם".
ושוב אזהרה לעם שלא ללכת **לא תִלְכּוּן** אחר אלילי העמים האחרים **אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים** שמסביבם **אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם**.

החוקרים אומרים:

שניתן לעשות הקבלה עם עשרת הדיברות:

ההקבלה לעשרת הדיברות מדגישה את מחוייבות העם

קריאת שמע דברים ו' 12 - 14	עשרת הדיברות שמות כ' 2 - 7
אֲשֶׁר הוֹצִיאָךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים.	אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים
לא תִלְכּוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים	לא-יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל-פָּנָי.
וְאֵתוֹ תַעֲבֹד וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע.	לא תִשָּׂא אֶת-שֵׁם-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא

ההקבלה מדגישה את מחוייבות העם לברית שנכרתה בהר סיני בה העם התחייב לאמונה באלוהים כאל האחד והיחיד ולא לעבוד אלוהים אחרים.

בחן ידיעותיך

ענה על השאלות הבאות:

1. אילו שני נושאים באים לידי ביטוי בפסוק 4?

2. הסבר ופרט את הדרישות מעם ישראל המפורטות בפסוק 5?

3. הסבר באיזה אופן יש להעביר את המסורת מדור לדור?

4. כיצד בא לידי ביטוי מוחשי הקשר בין עם ישראל לאלוהים?

5. מה משמעות האזהרה לעם ישראל בפסוקים 12 - 14 ומדוע היא ניתנה?

נביא

ונבואה

ירמיהו פרק א'	הקדשת ירמיהו לנבואה
ירמיהו פרק ב' (1 - 28)	נביא מול העם
ירמיהו פרק ז' (1 - 20)	נבואה על חורבן ירושלים ובית המקדש
ירמיהו פרק כ"ו	משפט ירמיהו
ירמיהו פרק כ'	גורל ירמיהו כנביא
ירמיהו פרק כ"ח	העימות בין ירמיהו נביא האמת לחנניה נביא השקר
ירמיהו פרק ל"ח	נביא ומלך
ירמיהו פרק ל"א	נבואת נחמה לישראל ויהודה

ירמיהו - פרק א'

הקדשת ירמיהו לנבואה

ירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה: ב ואמר יהוה אלי היטבת לראות כישקד אני על דברי לעשותו: ס ויהי דברי יהוה אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפות אני ראה ופניו מפני צפונה: ד ואמר יהוה אלי מצפון תפתח הרעה על כלישבי הארץ: ט כי הנני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה נאם יהוה וכאו ונתנו איש כסאו פתח ו שערי ירושלם ועל כל חומותיה סביב ועל כל ערי יהודה: טו ודברתי משפטי אותם על כל רעתם אשר עזבוני וקטרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם: יז ואתה תאזר מתניד וקמת ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצטק אל תחת מפניהם פן אחתק לפניהם: יח ואני הנה נתמיד היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחמות נחשת על כל הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ: יט ונלחמו אליך ולא יוכלו לך כיראתך אני נאם יהוה להצילך:

א הכרי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן: ב אשר היה דברי יהוה אליו בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה בשלש עשרה שנה למלכו: ג ויהי בימי יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה עדיהם עשתי עשרה שנה לצדקיהו בן יאשיהו מלך יהודה עדי גלות ירושלם בחדש החמישי: ד ויהי דברי יהוה אלי לאמר: ה במרם אצוד אצוד בבטן דעתך ובמרם תצא מרמם הקדשתיך נביא לגוים נתמיד: ו ואמר אלה אדני יהוה הנה לא ידעתי דבר פינער אנכי: ז ואמר יהוה אלי אל תאמר נער אנכי כי על כל אשר אשליחך תלך ואת כל אשר אצוד תדבר: ח אל תירא מפניהם כיראתך אני להצילך נאם יהוה: ט וישלח יהוה את ידו ויגע עלי פי ואמר יהוה אלי הנה נתמי דברי כפיד: י ראה הפקדתיך היום הנה על הגוים ועלי הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאבד ולהרוס לבנות ולנטוע: יא ויהי דברי יהוה אלי לאמר מה אתה ראה

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בהקדשת ירמיהו לנבואה בחזיונות שלו ובדברי העידוד וההבטחה של אלוהים אליו

פרטים אישיים על ירמיהו - פסוקים (1 - 3)

פסוק 1 - "דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן".

אלו הם דברי ירמיהו בנו של חילקיהו דברי ירמיהו בן חלקיהו שהוא נצר למשפחת הכהנים מן הכהנים של אביתר הכהן (שגורשו על ידי שלמה המלך מירושלים - מלכים א' 2) והתיישבו בענתות אשר בענתות שבגבול שבט בנימין בארץ בנימן.

פסוקים 2 - 3 - "אשר היה דבר יהוה אליו בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה בשלש עשרה שנה למלכו. ויהי בימי יהויקים בן יאשיהו מלך

יהודה עד-תם עשתי עשרה שנה לצדקיהו בן-יאשיהו מלך יהודה עד-גלות ירושלים בחדש החמישי".

ירמיהו מתחיל בנבואתו אשר הנה דבר-יהוה אליו החל מהשנה ה-13 למלכותו של יאשיהו (627 לפנה"ס) בימי יאשיהו בן-אמון מלך יהודה בשלש-עשרה שנה למלכו הוא ממשיך לנבא גם בימי המלך יהויקים ויהי בימי יהויקים בן-יאשיהו מלך יהודה ומנבא עד עד-תם לשנה ה-11 עשתי עשרה שנה למלכותו של צדקיהו לצדקיהו בן-יאשיהו מלך יהודה עד גלות ירושלים (586 לפנה"ס) עד-גלות ירושלים בחודש אב בחדש החמישי

החוקרים אומרים:

שנתונים אלו אינם מדויקים, כיוון שירמיהו ניבא במשך כ-40 שנה, והוא המשיך להתנבא גם לאחר החורבן כפי שמסופר מפרק מ"ב והלאה.

תהליך הפיכתו של ירמיהו לנביא - פסוקים (7 - 10)

התהליך כולל את המוטיבים להקדשת נביא לתפקידו שהם:

המינוי לתפקיד ← התנגדות הנביא לתפקיד ← דחיית ההתנגדות ← דברי עידוד לנביא ← מתן אות להיותו נביא

הקדשת ירמיהו לנבואה

פסוקים 4 - 5 - "ויהי דבר-יהוה אלי לאמר. בטרם אצרך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך".

אלוהים פונה לירמיהו ויהי דבר-יהוה אלי לאמר ומודיע לו שעוד בטרם נוצר בבטן אימו בטרם אצרך בבטן בחר אותו אלוהים ידעתיך (מושג המציין קירבה ויחס מיוחד של ה') ובטרם יצא לאויר העולם ובטרם תצא מרחם קבע את יעודו הקדשתיך להיות נביא לעמים נביא לגוים נתתיך.

החוקרים אומרים:

שאת הביטוי לגוים ניתן לפרש בשני מובנים:

- "לגוים" במובן של עמי העולם - אלוהים מקדש את ירמיהו להיות נביא לכל עמי העולם. ואומנם בפרקים מ"ו - נ"א מתנבא ירמיהו על אומות העולם כמו: מצרים, פלישתים, עמון, מואב ואחרים.

- "לְגוֹיִם" במובן של ממלכת יהודה וממלכת ישראל - שנחשבו לשני עמים נפרדים, כפי שמופיע ביחזקאל ל"ז 22 וְעָשִׂיתִי אִתְּםֹ לְגוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ... וּמְלֶךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם... וְלֹא יִהְיוּ עוֹד לְשְׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחָצוּ עוֹד לְשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד.

נְיָיִט וּבִיטוּיִים

"בְּטָרִם אֶצְרֶךְ בְּבֶטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטָרִם תֵּצֵא מִרְחֹם הַקֹּדֶשׁ שְׁתִּיךָ" (5) משמעות הרעיון "אלוהים בחר בירמיהו להיות נביא עוד בטרם נולד"

התנגדות ירמיהו לקבל התפקיד

פסוק 6 - "וַאֲמַר אֶהָה אֲדַנִּי יְהוָה הֲנִה לֹא-יְדַעְתִּי דְבַר כִּי-נֶעַר אָנֹכִי".
ירמיהו מביע את חששו מהתפקיד של הנביא וַאֲמַר אֶהָה אֲדַנִּי יְהוָה ואומר שאינו יודע לדבר כפי שנביא צריך לדעת לדבר הֲנִה לֹא-יְדַעְתִּי דְבַר ומנמק זאת בעצם היותו נער שאינו מבוגר מספיק כִּי-נֶעַר אָנֹכִי והוא חסר ניסיון כפי שנדרש בשליחות כזו להופיע בפני נכבדים ממנו.

אלוהים דוחה את ההתנגדות של ירמיהו

פסוק 7 - "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל-תֹּאמַר נֶעַר אָנֹכִי כִּי עַל-כָּל-אֲשֶׁר אֶשְׁלַחְךָ תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶךָ תִּדְבֹר".
אלוהים דוחה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי את טענותיו של ירמיהו אֶל-תֹּאמַר נֶעַר אָנֹכִי וכופה עליו את הנבואה ואומר לירמיהו שהוא שליחו כִּי עַל-כָּל-אֲשֶׁר אֶשְׁלַחְךָ ועל ניסיונו של ירמיהו לומר שאננו יודע לדבר עונה לו אלוהים שהוא ישים בפיו את הדברים שעליו לומר וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶךָ תִּדְבֹר.

אלוהים מעודד את ירמיהו

פסוק 8 - "אֶל-תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי-אֶתְּךָ אֲנִי לְהַצִּלְךָ נְאֻם-יְהוָה".
אלוהים מוסיף דברי עידוד לירמיהו שאינו צריך לפחד מאף אחד אֶל-תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כי אלוהים יגן עליו מפני כל דבר כִּי-אֶתְּךָ אֲנִי לְהַצִּלְךָ נְאֻם-יְהוָה.

אלוהים נותן את לירמיהו להיותו נביא

פסוק 9 - "וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יָדוֹ וַיִּגַע עַל-פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הֲנִה נָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיךָ".

וכדי לתת לירמיהו את האות אלוהים שולח ידו וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יָדוֹ וּמוֹגַע בְּפִיו של ירמיהו וַיִּגַע עַל-פִּי וַאֲמַר לוֹ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי שִׁשׁ בְּפִיו אֶת הַדְּבָרִים שֶׁעָלָיו לומר הֲנִי נִתְתִּי דְבָרֵי בְּפִיךָ.

אלוהים מפרט לירמיהו את תפקידו

פסוק 10 - "רֵאָה הַפְּקֻדָּתֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל-הַגּוֹיִם וְעַל-הַמַּמְלָכוֹת לְנִתּוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וְלְהַאֲבִיד וְלְהָרוֹס לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ."

אלוהים אומר לירמיהו שהוא נותן לו את הסמכות רֵאָה הַפְּקֻדָּתֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה לנבא על העמים והממלכות **עַל-הַגּוֹיִם וְעַל-הַמַּמְלָכוֹת** נבואות של חורבן שיש בהן עקירה (לְנִתּוֹשׁ) ושבירה (וְלִנְתוֹץ) ואבדון (וְלְהַאֲבִיד) והרס (וְלְהָרוֹס) ונבואות של התחדשות שיש בהן בניה (לְבָנוֹת) ונטיעה (וְלִנְטוֹעַ).

החוקרים אומרים:

בפסוק זה מתוארים שני נושאים:

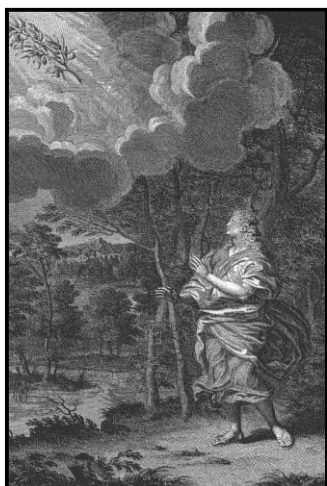
- **ייעודו של ירמיהו -** ניתן לראות שאכן אלוהים ייעד את ירמיהו לנבא על כל העמים וזאת בניגוד לפרשנות שהוצגה קודם לכן. יש כאן רמז גם להיות אלוהים **אל אוניברסלי** לכל העמים ולא רק לעם ישראל.
- **מאפייני הנבואות של ירמיהו -** אותן ניתן לחלק לשתי קבוצות:
 - **נבואות זעם -** שהן הנבואות הראשונות של הרס וחורבן הנובעים מהחטאים ומטרתן להחזיר את העם בתשובה, והן כוללות ארבעה פעלים **לְנִתּוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וְלְהַאֲבִיד וְלְהָרוֹס**.
 - **נבואות נחמה -** שהן הנבואות האחרונות ומטרתן לעודד את העם שלאחר הפורענויות תבואנה שנים טובות יותר וכוללות רק שני פעלים **לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ**.

ניבים וביטויים

"לְנִתּוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וְלְהַאֲבִיד וְלְהָרוֹס" (10) משמשים מטאפורה "לנבואות זעם"

"לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ" (10) משמשים מטאפורה "לנבואות נחמה"

חזון השקד - פסוקים (11 - 12)

חזון השקד

פסוקים 11 - 12 - "וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מָה-אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וְאָמַר מִקֵּל שֶׁקֶד אֲנִי רֹאֶה. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטַבְתָּ לְרֵאוֹת כִּי-שֶׁקֶד אֲנִי עַל-דְּבָרֵי לַעֲשׂוֹתוֹ."

אלוהים פונה לירמיהו וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מראה לו ענף ושואל אותו מה הוא רואה מָה-אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וירמיהו עונה וְאָמַר שענף של שקד הוא רואה מִקֵּל שֶׁקֶד אֲנִי רֹאֶה. אלוהים עונה לו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי כי היטיב לראות שזה שקד הִיטַבְתָּ לְרֵאוֹת. כך גם אלוהים שוקד להכין את הפורענויות שהבטיח כִּי-שֶׁקֶד אֲנִי עַל-דְּבָרֵי לַעֲשׂוֹתוֹ.

החוקרים אומרים:

השאלה ששאל אלוהים את ירמיהו באה להדגיש שני דברים:

- **את יכולת הנבואה של ירמיהו** - העובדה שירמיהו זיהה את הענף כענף של שקד אלוהים משבח אותו על כך ואומר לו הִיטַבְתָּ לְרֵאוֹת זו מחמאה לסגולותיו הנבואיות של ירמיהו שכמו שהענף של השקד יפרח בעתיד כך ישכיל ירמיהו לנבא את העתיד להתרחש.
- **הסימליות של השקד** - על ידי השימוש בקשר הלשוני בין שֶׁקֶד ל- שֶׁקֶד אלוהים מוסר לירמיהו שנבואותיו יתגשמו במהרה. כמו שהשקד הוא הראשון מבין עצי הפרי המקדים לפרוח כך יקדים אלוהים לקיים את נבואותיו של ירמיהו והן יתקיימו בחייו ולא בתקופה מאוחרת יותר.

חזון הסיר הנפוח - פסוקים (13 - 16)

פסוקים 13 - 14 - "וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי שְׁנִית לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר סִיר נְפוּחַ אֲנִי רֹאֶה וּפְנֵי מִפְּנֵי צְפוּנָה. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצְפוֹן תִּפְתַּח הָרְעָה עַל כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ."

אלוהים פונה לירמיהו שוב וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי שְׁנִית ושואל אותו על החזיון שאותו הוא רואה מָה אַתָּה רֹאֶה וירמיהו אומר לו וְאָמַר שהוא רואה סיר רותח (נְפוּחַ) שפתחו פונה לכיוון צפון סִיר נְפוּחַ אֲנִי רֹאֶה וּפְנֵי מִפְּנֵי צְפוּנָה אלוהים

אומר לו ויאמר יהוה אלי שמצפון יבואו הפורענויות על תושבי הארץ מצפון תפתח הרעה על כל-ישבי הארץ.

החוקרים אומרים:

שקיימת מחלוקת בין הפרשנים לגבי משמעות הביטוי סיר נפוח המסמל את האויב מצפון שיאיים על ישראל:

- יש פרשנים הטוענים שירמיהו רומז על בבל שנמצאת צפונית מערבית לארץ ישראל.
- יש פרשנים הטוענים שבתקופה שירמיהו החל את נבואותיו (627 לפנה"ס) החלה גם התפוררותה של ממלכת אשור וזה הביא את ירמיהו לחזות שמעצמה אחרת תקום במקומה ותהווה איום על ממלכת יהודה.
- יש פרשנים שמפרשים את הביטוי סיר נפוח כצמח קוצני שהרוח נושבת (נפוח) בו ומעיפה אותו לכיוונים שונים מה שמסמל שסערות קשות עומדות להגיע מצפון.

ניקוט וקייט

"מצפון תפתח הרעה" (14) כיום הביטוי מציין "שבעיה או צרה עלולים להגיע ממקום כלשהו"

פסוק 15 - 16 - "כי הנני קרא לכל-משפחות ממלכות צפונה נאם-יהוה ובאו ונתנו איש כסאו פתח שערי ירושלים ועל כל-חומתיה סביב ועל כל-ערי יהודה. ודברתי משפטי אותם על כל-רעתם אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם".

אלוהים מתכוון להביא אויבים רבים מצפון כי הנני קרא לכל-משפחות ממלכות צפונה נאם-יהוה שיבואו ויטילו מצור ובאו ונתנו איש כסאו על ירושלים וחומותיה פתח שערי ירושלים ועל כל-חומתיה סביב ועל כל ערי יהודה ועל כל-ערי יהודה בניסיון לכבוש אותה. באמצעות אויבים אלו ישפוט אלוהים ודברתי משפטי אותם ויעניש את יושבי ערי יהודה שחטאו על כל-רעתם אשר עזבוני ועבדו אלוהים אחרים ויקטרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם.

הקשר בין שני החזיונות

- **מקל השקד** - רומז שאלוהים ממחר ומזדרז לקיים את נבואות ירמיהו.
 - **הסיר הנפוח** - רומז שהפורענויות שתפתחנה מצפון היא הנבואה שאלוהים ממחר לקיים.
- הקשר ביניהם:** הפורענויות מהצפון (חזון הסיר) יבואו ויפגעו ביושבי ערי יהודה בגלל חטאיהם ← **זוה יקרה בעתיד הקרוב** (חזון השקד) מפני שאלוהים יזדרז לקיים נבואה זו.

אלוהים מעודד את ירמיהו - פסוקים (17 - 19)

פסוקים 17 - 19 - "וְאֵתָה תֵּאָזֵר מִתְּנִיף וְקִמַּת וְדַבַּרְתָּ אֵלֵיהֶם אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲנֹכִי אֹצֵר אֶל-תַּחַת מְפִנֵּיהֶם פֶּן-אֲחַתְּךָ לְפָנֵיהֶם. וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִיךָ הַיּוֹם לְעִיר מְבֻצָּר וְלַעֲמוּד בְּרִזָּל וְלַחֲמוֹת נַחֲשֵׁת עַל-כָּל-הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֵיהָ לְכַהֲנֵיהָ וְלַעַם הָאָרֶץ. וְנִלְחַמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא-יִוָּכְלוּ לָךְ כִּי-אֶתְּךָ אֲנִי נֹאֵם-יְהוָה לְהַצִּילְךָ".

אלוהים מעודד את רוחו של ירמיהו לקראת העימותים המצפים לו ודורש ממנו להתחזק וְאֵתָה תֵּאָזֵר מִתְּנִיף ולומר לעם וְקִמַּת וְדַבַּרְתָּ אֵלֵיהֶם את כל אשר ציווה עליו **את כל-אֲשֶׁר אֲנֹכִי אֹצֵר** מבלי לפחד מהם **אל-תַּחַת מְפִנֵּיהֶם** אלוהים דורש ממנו לגלות אומץ רוחני כי אחרת לא יתמוך בו יותר ורוחו תשבר **פֶּן-אֲחַתְּךָ לְפָנֵיהֶם**. אלוהים אומר כי על ירמיהו להיות חזק ואיתן תוך שימוש בדימויים של מבצר עמודי ברזל וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִיךָ הַיּוֹם לְעִיר מְבֻצָּר וְלַעֲמוּד בְּרִזָּל וְלַחֲמוֹת נַחֲשֵׁת עַל-כָּל-הָאָרֶץ מול כל אלו המתנגדים לו וכוללים את המלכים השרים הכוהנים הנכבדים ופשוטי העם לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֵיהָ לְכַהֲנֵיהָ וְלַעַם הָאָרֶץ. ולמרות שהם ינסו להילחם בירמיהו וְנִלְחַמוּ אֵלֶיךָ הם לא יוכלו לגבור עליו **וְלֹא-יִוָּכְלוּ לָךְ** כי אלוהים יהיה איתו להצילו **כִּי-אֶתְּךָ אֲנִי נֹאֵם-יְהוָה לְהַצִּילְךָ**.

בחן ידיעותיך

ענה על השאלות הבאות:

1. באיזו תקופה מנבא ירמיהו והאם הנתונים מדויקים?

2. מהם הנימוקים של ירמיהו להתנגדותו לקבל עליו את תפקיד הנביא?

3. כיצד אלוהים מעודד את ירמיהו ואיזה אות הוא נותן לו על הפיכתו לנביא?

4. מה ייעודו של ירמיהו כנביא ומה יאפיין את נבואותיו?

5. מה משמעות של חזון השקד וחזון הסיר הנפוח?

6. הסבר את הקשר בין חזון השקד לחזון הסיר הנפוח?

7. כיצד מעודד אלוהים את ירמיהו לקראת העתיד הצפוי לו?

שיבת

ציון

תהילים מזמור קל"ז	הגעגועים לציון
יחזקאל פרק ל"ז	תקומה עתידית בארץ ישראל
עזרא פרק א'	הצהרת כורש והשיבה לציון
עזרא פרק ג'	העליות הראשונות לציון
תהילים מזמור קכ"ו	בשוב אלוהים את שיבת ציון
חגי פרק א'	קשיי שבי ציון בבניית בית המקדש השני
נחמיה פרק א'	נחמיה שומע על המצב הקשה בירושלים
נחמיה פרק ה'	קשיי התקופה והאמנה החברתית
נחמיה פרק ח'	מיסוד הקריאה בתורה וחגי תשרי

תהילים - מזמור קל"ז

הגעגועים לציון

קלו א על־נהרות | כָּבֵל שָׁם יִשְׁבְּנו גַם־בְּכִינוּ בְּזָכְרֵנו אֶת־צִיּוֹן:
ב על־עַרְבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיֵנו כְּנֹרֹתֵינוּ: ג כִּי שָׁם | שְׁאַלְנוּ שׁוֹכְנֵינוּ
דְּבַר־יְשִׁיר וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמַחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: ד אֵיךְ גָּשִׁיר
אֶת־שִׁיר־יְהוָה עַל אֲדָמַת נָכַר: ה אִם־אֲשַׁכַּח יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח
יְמֵי: ו תִּדְבַק לְשׁוֹנֵי | לְחַפֵּי אִם־לֹא אֲזַכְּרִי אִם־לֹא אֶעֱלֶה
אֶת־יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמַחְתִּי: ז זָכַר יְהוָה | לִבְנֵי אָדָם אֵת יוֹם
יְרוּשָׁלַם הָאֲמָרִים עָרוּ | עָרוּ עַד הַיּוֹם בָּהּ: ח בְּתִכְבֵּל הַשְׂדֵדָה
אֲשֶׁר־יִשְׁלַם־לָךְ אֶת־גְּמוּלְךָ שְׁנֵמֶלֶת לָנוּ: ט אֲשֶׁר־יִשְׁאֲחֹז וְנִפְץ
אֶת־עַלְלֶיךָ אֶל־הַסֵּלַע:

הניתוח וההסבר של הנושאים במזמור

המזמור עוסק בגולי בבל האבלים על מצבם והשבועה שלהם
שלא לשכוח את ירושלים

גולי בבל אבלים על מצבם - פסוקים (1 - 4)

פסוק 1 - "על נהרות כָּבֵל שָׁם יִשְׁבְּנו גַם־בְּכִינוּ בְּזָכְרֵנו אֶת־צִיּוֹן".

גולי בבל הנמצאים בגלות הרחק מארצם מקוננים ואומרים ליד נהרות בבל
(פרת וחידקל) **על נהרות כָּבֵל שָׁם** בגולה הם יושבים **שָׁם יִשְׁבְּנו** ובוכים **גַם־בְּכִינוּ** בזכרם **בְּזָכְרֵנו** את ירושלים עירם ההרוסה **אֶת־צִיּוֹן**

נִיבִיט וּבִיטוּיִים

"על נהרות כָּבֵל שָׁם יִשְׁבְּנו גַם־בְּכִינוּ" (1) מבטא "מצב בו אלו הנמצאים הרחק
מביתם מביעים געגועים לעברם הטוב"

פסוק 2 - "על-עַרְבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְיֵנו כְּנֹרֹתֵינוּ".

על עצי הערבה שעל שפת הנהרות **על-עַרְבִים** בתוך ענפיה **בְּתוֹכָהּ** הם תלו
תִּלְיֵנו את הכינורות שלהם **כְּנֹרֹתֵינוּ**

החוקרים אומרים:

האבל על ציון משבית לגולים את השמחה ולכן הם תלו את כלי הנגינה שלהם.

פסוק 3 - "כִּי שָׁם שָׁאֲלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ דְבָרֵי-שִׁיר וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמָחָה שִׁירוּ לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן".

כאשר כִּי שם בגולה שָׁם דרשו מהם שָׁאֲלוּנוּ שׁוֹבֵיהֶם הַבְּבֵלִים שׁוֹבֵינוּ לשיר דְבָרֵי-שִׁיר ומתוך הוללות ולעג וְתוֹלְלֵינוּ דרשו מהם לשמוח שְׁמָחָה ואמרו שישירו להם שִׁירוּ לָנוּ מהשירים שנהגו לשיר בירושלים מִשִּׁיר צִיּוֹן

פסוק 4 - "אֵיךְ נָשִׂיר אֶת-שִׁיר-יְהוָה עַל אֲדַמַּת נֶכֶר".

אמרו לעצמם הגולים בסיגנון של שאלה רטורית איך ישירו אֵיךְ נָשִׂיר את השירים ששרו לאלוהים בירושלים אֶת-שִׁיר-יְהוָה כשהם נמצאים בגלות על אדמה נוכרית על אֲדַמַּת נֶכֶר

נִיבִיט וּבִיטוּיִט

"אֵיךְ נָשִׂיר אֶת שִׁיר יְהוָה עַל אֲדַמַּת נֶכֶר" (4) מבטא "מצב רוח קודר של הגולים שאינם יכולים לשיר בנכר את שירי הפולחן ששרו בארץ"

השבועה לא לשכוח את ירושלים - פסוקים (5 - 6)

פסוקים 5 - 6 - "אִם-אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי. תִּדְבַּק-לְשׁוֹנִי לְחִפֵּי אִם-לֹא אֶזְכְּרֶכִי אִם-לֹא אֶעֱלֶה אֶת-יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמַחְתִּי".

ובניגוד לדרישת הבבלים שישירו שירים שישמחו אותם הגולים שרים **שיר שבועה לירושלים** ואומרים אם (לשון שבועה) ישכחו את ירושלים **אִם-אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַם** אז תאבד את תנועתה וכוחה **תִּשְׁכַּח יְמִינִי** החזקה שלהם **יְמִינִי** דבוקה תהיה לשונם **תִּדְבַּק-לְשׁוֹנִי** לחיך ללא יכולת לדבר **לְחִפֵּי** אם לא יזכרו את ירושלים באבלה **אִם-לֹא אֶזְכְּרֶכִי** ואם לא יעלו **אִם-לֹא אֶעֱלֶה** את חורבן ירושלים **אֶת-יְרוּשָׁלַם** בראש מעייניהם **עַל רֹאשׁ** גם בימי שמחתם **שְׁמַחְתִּי**

מהו ההבדל הלשוני בין פסוקים 1 - 4 לפסוקים 5 - 6?

החוקרים אומרים:

- פסוקים 1 - 4 כתובים **בלשון רבים יִשְׁכַּחוּ, יִשְׁכַּחוּ, בְּכִינּוּ...**
- פסוקים 5-6 כתובים **בלשון יחיד יְמִינִי, לְשׁוֹנִי...**

הסיבה לכך: הרצון להדגיש את השבועה האישית והמחויבות של כל אחד ואחד **ושל כולם יחד** שלא לשכוח את ירושלים.

נְיָבִיט וְבִיטוּיִם

”אם-אֶשְׁכַּחַךְ יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכַּח יְמִינִי. תִּדְבַּק-לְשׁוֹנִי לְחִפֵּי אִם-לא אֶזְכְּרֶנּוּ אִם-לא אֶעֱלֶה אֶת-יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחֲתִי” (5 - 6) כיום על פי המסורת היהודית ”החתן אומר פסוקים אלו בטקס הנישואין מתחת לחופה לפני שבירת הכוס”

הבקשה מאלוהים שינקום באדום ובבל - פסוקים (7 - 9)

פסוק 7 - ”זְכֹר יְהוָה לְבָנֵי אֲדָוִם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הִסּוּד בָּהּ”.

המשורר המקראי פונה אל אלוהים בנימה של כאב ונקמה ומבקש מאלוהים שיזכור ויעניש זְכֹר יְהוָה את האדומים לְבָנֵי אֲדָוִם ששמחו ביום נפילתה של ירושלים אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַם ועודדו את הבבלים בקריאות הָאֲמָרִים לערער להרוס להשחית ולהחריב עָרוּ עָרוּ את ירושלים כליל עַד הִסּוּד בָּהּ

פסוקים 8 - 9 - ”בֵּת-בָּבֶל הַשְּׂדוּדָה אֲשֶׁרִי שְׁיִשְׁלֶם-לָךְ אֶת-גְּמוּלָךְ שְׂגִמְלָתְ לָנוּ. אֲשֶׁרִי שְׁיֵאֲחִז וְנִפְץ אֶת-עַלְלִיךָ אֶל-הַסֵּלַע”.

המשורר המקראי מוסיף ומאחל לבבלים בֵּת-בָּבֶל שכמו שהם שדדו וגזלו את ירושלים כך ישדדו ויגזלו אותם הַשְּׂדוּדָה ומבורכים יהיו אלו אֲשֶׁרִי שיעניקו לבבלים את אותו הגמול שְׁיִשְׁלֶם-לָךְ אֶת-גְּמוּלָךְ שהם גמלו לירושלים שְׂגִמְלָתְ לָנוּ מבורכים יהיו אלו אֲשֶׁרִי שיאחזו שְׁיֵאֲחִז וינפצו את ראשי התינוקות שלהם וְנִפְץ אֶת-עַלְלִיךָ אֶל הַסֵּלַע אֶל-הַסֵּלַע

החוקרים אומרים:

המשורר המקראי מבקש מאלוהים שיעניש את הבבלים על פי עיקרון של מידה

כנגד מידה:

- כפי שהבבלים שדדו וגזלו את ירושלים כך שישדדו ויגזלו אותם.
 - כפי שהבבלים התאכזרו לבני ירושלים כך שיתאכזרו לבניהם.
- האכזריות שבדרישה לנקמה מלמדת על עוצמת הכאב של הגולים.

המילה המנחה במזמור היא מהשורש ז.כ.ר.

• בפסוקים 1 - 4 - הגולים בבבל זוכרים את ציון בעצב רב על נהרות בבל
שם ישבנו גם-בכינו בְּזָכְרֵנוּ אֶת-צִיּוֹן

• בפסוקים 5 - 6 - השבועה וההתחייבות של הגולים לזכור ולא לשכוח
את ירושלים אִם-אֶשְׁכַּחְךָ יְרוּשָׁלַם תִּשְׁפַח יְמִינִי. תִּדְבַק-לְשׁוֹנִי לְחִפֵּי
אִם-לא אֶזְכְּרֶנּוּ...

• בפסוקים 7 - 9 - הגולים פונים לאלוהים שיזכור את מעשי אדום בעת
חורבן ירושלים וינקום בהם זָכַר יְהוָה לְבָנֵי אֲדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם
הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הִסּוֹד בָּהּ

מכאן שמטרת המזמור היא:

**יצירת זיכרון ירושלים בלב כל יהודי ובקשה מאלוהים שיזכור
ויעניש את אויבי ירושלים**

בחן ידיעותיך

ענה על השאלות הבאות:

1. כיצד מתוארת האבלות של הגולים על ירושלים?

2. איזו שבועה נשבעו גולי בבל?

3. הסבר את ההבדל הלשוני בין פסוקים 1 - 4 לפסוקים 5 - 6 ומהו מדגיש?

4. איזה גמול מבקשים הגולים מאלוהים לגמול לאדומים ולבבלים?

יחזקאל - פרק ל"ז

התקומה העתידית בארץ ישראל

וּכְתַב עָלַי לַיהוָה וּלְכַנֵּן יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ וּלְקַח עִין אֲחֵד וּכְתוּב
עָלַי לְיוֹסֵף עֵץ אֲפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ: ז וְקָרַב אֲתָם
אֶחָד אֶל־אֶחָד לֵךְ לַעֲזֹב אֶחָד וְהָיוּ לְאֶחָדִים בְּיַדְךָ: ח וּבְאִשְׁרֵי וְאָמְרוּ
אֵלָיִךְ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר תִּלְוֵנוּ אֶת־גִּידֵנוּ לָנוּ מִה־אֵלֶּה לָךְ: ט דַּבֵּר אֲלֵהֶם
כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד־אֲפְרַיִם
וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרוֹ חֲבֵרוֹ וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלַי אֶת־עֵץ יְהוָה
וְעִשְׂתֶּם לַעֲזֹב אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיַדִּי: כ וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר־תִּכְתְּב
עֲלֵיהֶם בְּיַדְךָ לְעֵינֵיהֶם: כא וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה
אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבְּיַן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכִישׁם וּקְבַצְתִּי אֹתָם
מִכָּכִיב וּהִבַּאתִי אוֹתָם אֶל־אֲדָמְתָם: כב וְעִשְׂתִּי אֲתָם לְגוֹי אֶחָד
בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמִלֵּךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֹלָם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיֶה
יְהוּדֵי עוֹד לְשָׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחַצּוּ עוֹד לְשֵׁנֵי מַמְלָכוֹת עוֹד: כג וְלֹא
יִטְמְאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם וּבְכָל פְּשָׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי אוֹתָם
מִכָּל מוֹשְׁבֹתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ בָהֶם וְטַהַרְתִּי אוֹתָם וְהִיִּדְלִי לָעַם
וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים: כד וְעַבְדֵי דוֹד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וְרוּעֵה אֶחָד
יִהְיֶה לְכֹלָם וּבְמִשְׁפָּטֵי יִלְכוּ וְחֻקוֹתַי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אוֹתָם: כה וַיִּשְׁבּוּ
עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדֵי לְעֵקֶב אֲשֶׁר יִשְׁבֹּרְכָה אֲבוֹתֵיכֶם
וַיִּשְׁבּוּ עֲלֵיהֶם הַמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדוֹד עַבְדֵי נְשִׂאֵי
לָהֶם לְעוֹלָם: כו וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם
וְנָתַתִּים וְהִרְבִּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת־מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: כז וְהָיָה
מִשְׁבְּנֵי עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהַמָּה יְהוּדֵי לָעַם: כח וַיִּדְעוּ
הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם
לְעוֹלָם:

לז א הִיְתָה עָלַי יְד־יְהוָה וַיִּצְיָאֵנִי בְרוּחַ יְהוָה וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבְּקָעָה
וְהָיָה מְלֵאָה עֲצָמוֹת: ב וְהִעֲבִירֵנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב וְהִנֵּה רַבּוֹת
מְאֹד עַל־פְּנֵי הַבְּקָעָה וְהִנֵּה יְבֻשׁוֹת מְאֹד: ג וַיֹּאמֶר אֵלַי בְּנ־אָדָם
הַחַיִּינָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אַתָּה יָדַעְתָּ: ד וַיֹּאמֶר
אֵלַי הִנְבֵּא עַל־הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם הָעֲצָמוֹת הַיְבֻשׁוֹת
שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה: ה כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה הִנֵּה אֲנִי
מְבִיא בְכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם: ו וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם גִּידִים וְהַעֲלִיתִי עֲלֵיכֶם
בָּשָׂר וְקָרַמְתִּי עֲלֵיכֶם עוֹר וְנָתַתִּי בְכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם וַיִּדְעַתֶם כִּי־אֲנִי
יְהוָה: ז וּנְבִאתִי פֶאֶשֶׁר צִוִּיתִי וַיְהִי־קוֹל כְּהִנְבְּאִי וְהִנֵּה־רֵעַשׁ וְהִתְקַרְבוּ
עֲצָמוֹת עִצָּם אֶל־עִצְמוֹ: ח וְרֵאִיתִי וְהִנֵּה־עֲלֵיהֶם גִּידִים וּבָשָׂר עָלָה
וַיִּקְרָם עֲלֵיהֶם עוֹר מְלֻמְעָלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם: ט וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְבֵּא
אֶל־הָרוּחַ הִנְבֵּא בְּנ־אָדָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם רוּחַ ס כֹּה־אָמַר
אֲדֹנָי יְהוִה מְאֲרַבַּע רוּחוֹת כֹּאִי הָרוּחַ וּפְחִי בְּהַרְגִימִים הָאֵלֶּה וַיְחִיו:
י וְהִנְבִּאתִי פֶאֶשֶׁר צִוִּיתִי וְתִבּוֹא כָהֶם הָרוּחַ וַיְחִיו וַיַּעֲמְדוּ עַל־רַגְלֵיהֶם
חֵל גְּדוֹל מְאֹד־מְאֹד: יא וַיֹּאמֶר אֵלַי בְּנ־אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה
כֹּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמָּה הִנֵּה אֲמִרִים יְבֻשׁוּ עֲצָמוֹתֵינוּ וְאִכְרָה תִּקְוַתֵנוּ
נִגְרַנוּ לָנוּ: יב לָכֵן הִנְבֵּא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה
אֲנִי פֹתַח אֶת־קְבֻרוֹתֵיכֶם וְהַעֲלִיתִי אֲתָכֶם מִקְבֻרוֹתֵיכֶם עִמִּי וְהִבַּאתִי
אֲתָכֶם אֶל־אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל: יג וַיִּדְעַתֶם כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּפִתְחֵי אֶת־
קְבֻרוֹתֵיכֶם וְכַהֲעֲלוֹתִי אֲתָכֶם מִקְבֻרוֹתֵיכֶם עִמִּי: יד וְנָתַתִּי רוּחִי בְכֶם
וְחַיִּיתֶם וְהִנְחִיתִי אֲתָכֶם עַל־אֲדָמְתְּכֶם וַיִּדְעַתֶם כִּי אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי
וְעִשְׂתִּי נְאֻם־יְהוָה:
טו וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: טז וְאַתָּה בְּנ־אָדָם קַח־לְךָ עֵץ אֶחָד

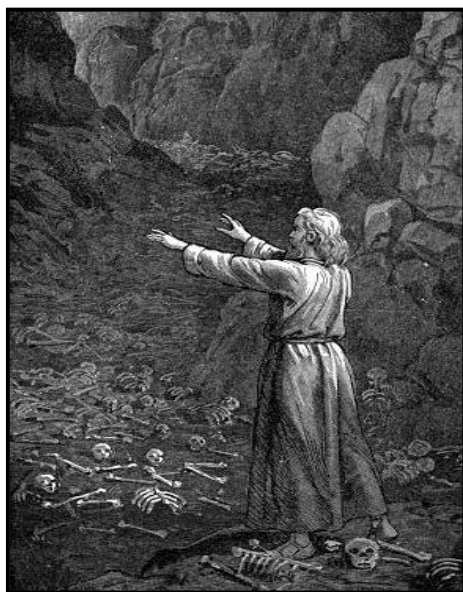
הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בשני החזונות של יחזקאל המסמלים את גאולת

העם מהגלות ואיחוד כל השבטים תחת מלכות בית דוד

נבואה זו כנראה התרחשה לאחר חורבן בית המקדש וירושלים והגלייתם של שאר תושבי יהודה לבבל. עוצמתה של בבל באותה תקופה גרמה לגולים הרבים מיהודה להאמין שאין כל סיכוי לגאולה ולחזרה לארץ ישראל. יחזקאל בנבואתו בפרק זה מנסה לעודד את רוחם של הגולים ואומר להם כי אלוהים יגאל אותם מהגלות וישיבם לארצם.

חזון העצמות היבשות - פסוקים (1 - 14)

יחזקאל הנביא וחזון העצמות היבשות

פסוקים 1 - 3 - "הִיָּתָה עָלַי יַד-יְהוָה וַיּוֹצֵאֵנִי בְרוּחַ יְהוָה וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבְּקָעָה וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת. וְהֶעֱבִירֵנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב סָבִיב וְהִנֵּה רַבּוֹת מְאֹד עַל-פְּנֵי הַבְּקָעָה וְהִנֵּה יַבְשׁוֹת מְאֹד. וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן-אָדָם הֲתַחְיֶינָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַר אֲדַנִּי יְהוָה אֶתָּה יָדַעְתָּ."

יחזקאל אומר כי אלוהים הביא לו את החזון הִיָּתָה עָלַי יַד-יְהוָה וברוח הנבואה ששרתה עליו וַיּוֹצֵאֵנִי בְרוּחַ יְהוָה ראה בקעה מלאה עצמות וַיְנִיחֵנִי בְּתוֹךְ הַבְּקָעָה וְהִיא מְלֵאָה עֲצָמוֹת. שם אלוהים מראה לו

את הכמות הרבה של העצמות וְהֶעֱבִירֵנִי עֲלֵיהֶם סָבִיב סָבִיב וְהִנֵּה רַבּוֹת מְאֹד עַל-פְּנֵי הַבְּקָעָה והן יבשות מאד וְהִנֵּה יַבְשׁוֹת מְאֹד. אלוהים שואל אותו האם יתכן שעצמות אלו תחיינה וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן-אָדָם הֲתַחְיֶינָה הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה ויחזקאל שמאמין בנס שאלוהים יכול לעשות עונה לו שרק אלוהים יכול לדעת את זאת וְאָמַר אֲדַנִּי יְהוָה אֶתָּה יָדַעְתָּ.

המשל והנמשל

- הבקעה מסמלת את הגולה
- העצמות מסמלות את עם ישראל בגולה
- ריבוי העצמות מסמל את ריבוי הגולים בבבל
- יובש העצמות מסמל את אובדן התקווה לגאולה

פסוקים 4 - 6 - "וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְבֵּא עַל-הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם הָעֲצָמוֹת הַיַּבְשׁוֹת שְׁמְעוּ דְבַר-יְהוָה. כֹּה אָמַר אֲדַנִּי יְהוָה לָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה הִנֵּה אֲנִי מְבִיא בְּכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם. וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם גִּידִים וְהִעֲלֵתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר וְקִרְמָתִי עֲלֵיכֶם עוֹר וְנָתַתִּי בְּכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם וַיִּדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי יְהוָה."

אלוהים אומר ליחזקאל להינבא אל העצמות וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנְבֵּא עַל-הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה ולהשמיע להן את דבר האלוהים וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם הָעֲצָמוֹת הַיַּבְשׁוֹת

שָׁמְעוּ דְבַר-יְהוָה. אֲשֶׁר מֵתְכוּוֹן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה לְעַצְמוֹת הָאֵלֶּה לַחַיִּים
אוֹתָן הִנֵּה אֲנִי מְבִיא בְּכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם לְהַעֲלוֹת עֲלֵיהֶן בֶּשֶׂר עוֹר וְגִידִים וְנָתַתִּי
עֲלֵיכֶם גִּידִים וְהַעֲלֵתִי עֲלֵיכֶם בָּשָׂר וְקִרְמָתִי עֲלֵיכֶם עוֹר לְהַפִּיחַ בְּהֵן רוּחַ
חַיִּים וְלַחַיִּוֹתֶם מִחֲדָשׁ וְנָתַתִּי בְּכֶם רוּחַ וְחַיִּיתֶם וַיִּדְעַתֶּם כִּי-אֲנִי יְהוָה.

נִיבִיט וּבִיטוּיִט

"הַעֲצָמוֹת הַיְבֵשׁוֹת" (4) מִטַּאפּוֹרָה "שֶׁל אֲנָשִׁים מְדוּכָאִים וְחֹסְרֵי תְקוּוּהָ"

פסוקים 7 - 10 - "וְנִבְּאתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי וַיְהִי-קוֹל כְּהִנָּבְאִי וְהִנֵּה-רַעַשׁ
וַתִּקְרְבוּ עַצְמוֹת עֶצֶם אֶל-עַצְמוֹ. וַרְאִיתִי וְהִנֵּה-עֲלִיהֶם גִּידִים וּבָשָׂר עָלָה
וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם עוֹר מִלְמַעְלָה וְרוּחַ אֵין בָּהֶם. וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל-הָרוּחַ
הַנָּבֵא בֶן-אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל-הָרוּחַ כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בָּאִי
הָרוּחַ וּפְחִי בְּהַרוּגִים הָאֵלֶּה וַיְחִיו. וְהִנָּבְאתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי וַתִּבְּאוּ בָּהֶם הָרוּחַ
וַיְחִיו וַיַּעֲמְדוּ עַל-רַגְלֵיהֶם חֵיל גְּדוֹל מְאֹד-מְאֹד."

יחזקאל מתנבא כפי שציווה אותו אלוהים וְנִבְּאתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי והחל רעש תוך
כדי הנבואה וַיְהִי-קוֹל כְּהִנָּבְאִי והעצמות החלו להתקרב ביניהן כל אחת
למקומה וְהִנֵּה-רַעַשׁ וַתִּקְרְבוּ עַצְמוֹת עֶצֶם אֶל-עַצְמוֹ. ובשר גידים ועור החל
לעלות עליהן וַרְאִיתִי וְהִנֵּה-עֲלִיהֶם גִּידִים וּבָשָׂר עָלָה וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם עוֹר
מִלְמַעְלָה אך נותרו ללא רוח חיים וְרוּחַ אֵין בָּהֶם. אלוהים אומר ליחזקאל
להינבא אל הרוח וַיֹּאמֶר אֵלַי הִנָּבֵא אֶל-הָרוּחַ ולומר לרוח לבוא מכל הכיוונים
הַנָּבֵא בֶן-אָדָם וְאָמַרְתָּ אֶל-הָרוּחַ כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בָּאִי
הָרוּחַ כדי להפיח חיים בגופות שנוצרו כדי שיחיו וּפְחִי בְּהַרוּגִים הָאֵלֶּה וַיְחִיו
יחזקאל מבצע את הציווי של אלוהים וְהִנָּבְאתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי וכל הגופות קמו
לתחייה וַתִּבְּאוּ בָּהֶם הָרוּחַ וַיְחִיו והתאספו לכמות גדולה מאד של בני אדם
וַיַּעֲמְדוּ עַל-רַגְלֵיהֶם חֵיל גְּדוֹל מְאֹד-מְאֹד.

המשל והנמשל

- התקרבות העצמות מסמלת את מעשי האלוהים לקראת הגאולה
- העלאת בשר גידים ועור מסמל את התגבשותם מחדש כעם

- הפחת הרוח בעצמות מסמלת את הפחת תקווה של גאולה
- הרוח מארבע הרוחות מסמלת גאולה לכל נשמות העם מהיכן שפנו

נִיבִיט וּבִיטוּיִט

"וַיִּקְרַם עֲלֵיהֶם עוֹר... וְרוּחַ אֵין בָּהֶם" (8) כיום הביטוי "קרם עור וגידים" משמעותו "התגבש צמח והתפתח למשהו חי וקיים"

פסוקים 11 - 14 - "וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן-אָדָם הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל-בַּיִת יִשְׂרָאֵל הֲמָה הִנֵּה אֹמְרִים יָבֹשׁוּ עֲצָמוֹתֵינוּ וְאָבְדָה תִּקְוֹתֵנוּ נִגְזְרָנוּ לָנוּ. לָכֵן הִנְבֵּא וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי פֹתַח אֶת-קִבְרוֹתֵיכֶם וְהֵעֵלִיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל. וַיִּדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי יְהוָה בִּפְתָחִי אֶת-קִבְרוֹתֵיכֶם וּבְהֵעֵלֹתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי. וְנָתַתִּי רוּחִי בְכֶם וְחִיִּיתֶם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל-אֲדַמַּתְכֶם וַיִּדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי נְאֻם-יְהוָה."

יחזקאל מסכם את החזון בדברי הנבואה ואומר וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן-אָדָם כִּי כָל הָעֲצָמוֹת מִסְמְלִים אֶת כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הָעֲצָמוֹת הָאֵלֶּה כָּל-בַּיִת יִשְׂרָאֵל הֲמָה שְׂאוֹמְרִים שֶׁאֲבֵדָה תִּקְוֹתֵם לִישׁוּעָה וּנְגַזֵּר עֲלֵיהֶם לַחַיּוֹת בַּגְלוֹת הִנֵּה אֹמְרִים יָבֹשׁוּ עֲצָמוֹתֵינוּ וְאָבְדָה תִּקְוֹתֵנוּ נִגְזְרָנוּ לָנוּ אֲךָ אֱלוֹהִים יִגָּאֵל אוֹתָם מֵהַגְלוֹת וַיִּחְזִיר אוֹתָם מֵהַגְלוֹת לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי פֹתַח אֶת-קִבְרוֹתֵיכֶם וְהֵעֵלִיתִי אֶתְכֶם מִקִּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל יִפִּיחַ בָּהֶם רוּחַ חַיִּים חֲדָשָׁה עַל אֲדַמַּתָם וְנָתַתִּי רוּחִי בְכֶם וְחִיִּיתֶם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל-אֲדַמַּתְכֶם וַיִּדְעוּ שֶׁאֱלוֹהִים הִצִּילָם וּגְאָלָם וַיִּדְעֶתֶם כִּי-אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי וְעָשִׂיתִי נְאֻם-יְהוָה.

המשל והנמשל

- יובש העצמות של העם מסמל את חוסר התקווה של העם להגאל
- הקברים מסמלים את הגולה
- ההוצאה מהקברים מסמל את הגאולה של העם

יחזקאל מנסה לעודד את עם ישראל ולהפיח בהם אמונה ותקווה שלמרות מצבם החמור בגולה עוד תהיה להם גאולה אם תתחזק האמונה שלהם באלוהים

נְיָבִיט וּבִיטוּיִט

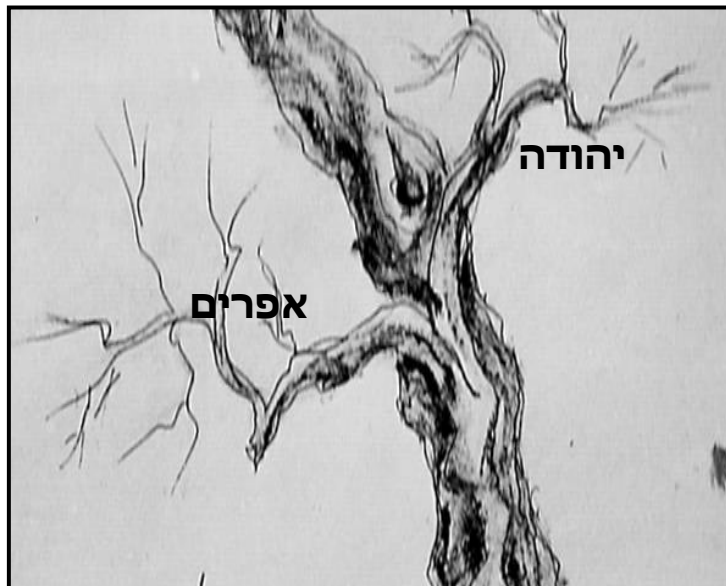
"וְאֶבְדָּה תְקוּתָנוּ נְגַזְרָנוּ לְנוּ" (11) מִבְטָא "יֵאוּשׁ וְאֶכְזָבָה יִהְיֶה גּוֹרְלָנוּ"

חזון העצים - פסוקים (15 - 28)

יחזקאל מנבא בחזון זה כי כאשר יחזור העם מהגלות יתאחדו מחדש ממלכת ישראל וממלכת יהודה לממלכה אחת תחת שלטון בית דוד, העם לא יחטא יותר וישיבתם בארץ ישראל תהיה לנצח.

פסוקים 15 - 17 - "וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר. וְאַתָּה בֶן-אָדָם קַח-לָךְ עֵץ אֶחָד וְכָתֹב עָלָיו לַיהוּדָה וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבָרוּ וְלָקַח עֵץ אֶחָד וְכָתֹב עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבָרוּ. וְקָרַב אֶתְּם אֶחָד אֶל-אֶחָד לָךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחַדִּים בְּיַדְךָ."

יחזקאל מנבא וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר את נבואתו על ידי מעשה סימלי לוקח עץ אחד וְאַתָּה בֶן-אָדָם קַח-לָךְ עֵץ אֶחָד שעליו הוא כותב יהודה והשבטים שנילוו אליו בעת פילוג הממלכה בנימין ולוי וְכָתֹב עָלָיו לַיהוּדָה וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבָרוּ לוקח עץ אחד נוסף וְלָקַח עֵץ אֶחָד שעליו הוא כותב לבית יוסף שהוא אפרים ויתר תשעת השבטים הנילווים אליו וְכָתֹב עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל-בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבָרוּ מקרב את העצים אחד אל השני וְקָרַב אֶתְּם אֶחָד אֶל-אֶחָד עד שהם הופכים לעץ אחד לָךְ לְעֵץ אֶחָד ומאוחד וְהָיוּ לְאַחַדִּים בְּיַדְךָ.

חזון העצים של יחזקאל הנביא

פסוקים 18 - 19 - "וְכַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמֶּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא-תִגִּיד לָנוּ מֵה-אֵלֶּה לָךְ. דַּבֵּר אֲלֵהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אָנֹכִי לִקְחַת אֶת-עַץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד-אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חִבְּרוּ וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת-עַץ יְהוּדָה וְעִשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדַי".

וכאשר המעשה מעורר את סקרנות העם וְכַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמֶּךָ לֵאמֹר והם שואלים מה פשר המעשה שעשה הנביא הֲלוֹא-תִגִּיד לָנוּ מֵה-אֵלֶּה לָךְ יחזקאל ענה להם דַּבֵּר אֲלֵהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה שהוא לוקח את עץ אפרים הִנֵּה אָנֹכִי לִקְחַת אֶת-עַץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד-אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חִבְּרוּ ומחבר אותו יחד עם עץ יהודה וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת-עַץ יְהוּדָה עד שהם הופכים לעץ אחד וְעִשִׂיתֶם לְעֵץ אֶחָד מאוחד בידו וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדַי.

הסימליות

חיבור העץ של אפרים המייצג את עשרת השבטים וממלכת ישראל, לעץ של יהודה המייצג את ממלכת יהודה, והפיכתם לעץ אחד מסמל את איחוד שתי הממלכות והפיכתם לממלכה אחת מאוחדת.

פסוקים 20 - 22 - "וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר-תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בְּיָדְךָ לְעֵינֵיהֶם. וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אָנֹכִי לִקְחַת אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכוּ-שָׁם וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מִסְּבִיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל-אֲדָמְתָם. וְעִשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמְלֶךְ אֶחָד יְהִיָּה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יְהִיוּ-עוֹד לְשְׁנַיִם גּוֹיִם וְלֹא יִחָצוּ עוֹד לְשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד".

יחזקאל מחזיק את העצים שעליהם כתב את שמות השבטים וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר-תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בְּיָדְךָ לפני עיני כל העם כשכולם רואים את מעשיו לְעֵינֵיהֶם ואומר להם וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה שאלוהים יקח את עם ישראל הִנֵּה אָנֹכִי לִקְחַת אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם שבגולה מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכוּ-שָׁם יקבץ את כולם מכל המקומות וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מִסְּבִיב ויביא אותם לארצם וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל-אֲדָמְתָם ויאחד את כולם לעם אחד וְעִשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בארץ ישראל בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל ומלך אחד ימלוך על כולם וּמְלֶךְ אֶחָד יְהִיָּה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ ולא יהיו יותר חצויים לשני עמים וְלֹא יְהִיוּ-עוֹד לְשְׁנַיִם גּוֹיִם או חצויים לשתי ממלכות וְלֹא יִחָצוּ עוֹד לְשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד.

פסוקים 23 - 24 - "ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתי אתם מכל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו-לי לעם ואני אהיה להם לאלהים. ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם."

אלוהים אומר שהוא עצמו פועל לטהר אותם מהחטאים של עבודת האלילים ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובמעשי התועבה שביצעו ובכל פשעיהם ויושיע גם את כל אלו שביצעו חטאים במקום מושבם בגולה והושעתי אתם מכל מושבתיהם אשר חטאו בהם אלוהים יטהר את כולם מחטאי העבר שלהם וטהרתי אותם והם יהיו עמו הנבחר והיו-לי לעם ויחזרו לשמור על מצוות האלוהים ואני אהיה להם לאלהים ובית דוד ימלוך עליהם ועבדי דוד מלך עליהם ואלוהים יהיה הרועה היחיד לכולם ורועה אחד יהיה לכלם והעם יחזור להיות מוסרי השומר את מצוות האלוהים ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם.

השימוש במילה המנחה מהשורש א.ח.ד בהקשרים שונים

- **הדגשת רעיון של ממלכה אחת - לוקח עץ אחד לאפרים ועץ אחד ליהודה ומאחדם לעץ אחד קח-לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל-בית ישראל חברו. וקרב אתם אחד אל-אחד לך לעץ אחד (16 - 17).**
- **הדגשת רעיון של עם אחד - מאחד את השבטים והופך אותם לעם אחד ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ...ולא יהיו-עוד לשני גוים (22)**
- **הדגשת רעיון של מלך אחד - מלך אחד ימלוך על העם המאוחד ומלך אחד יהיה לכלם למלך (22)**
- **הדגשת רעיון של אל אחד - אלוהים יחזור להיות הרועה של כולם ורועה אחד יהיה לכלם (24)**

יחזקאל באמצעות מילה מנחה זו מדגיש את ההרמוניה שתשרור בעתיד.

פסוקים 25 - 28 - "וישבנו על-הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו-בה אבותיכם וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד-עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם. וכרתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה אותם

וּנְתַתִּים וְהִרְבִּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי אֶת-מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכְכֶם לְעוֹלָם. וְהָיָה מִשְׁכְּנִי עֲלֵיכֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהָמָּה יְהִיוּ-לִי לְעָם. וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשׁ אֶת-יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכְכֶם לְעוֹלָם”.

עם ישראל ישוב אל הארץ ויִשְׁבוּ עַל-הָאָרֶץ שאלוהים נתן לאבות העם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדֵי לִיעֶקֶב וישבו בה צאצאיהם לנצח אֲשֶׁר יִשְׁבוּ-בָּה אֲבוֹתֵיכֶם ויִשְׁבוּ עָלֶיהָ הָמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד-עוֹלָם ובית דוד יהיה מנהיגם הנערץ לנצח וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם אלוהים יכרות עם העם ברית חדשה והם ישבו בשלום על אדמתם וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם ברית ניצחית בְּרִית עוֹלָם וְהָיָה אוֹתָם יעניק להם שפע כלכלי יפּרה וירבה אותם וּנְתַתִּים וְהִרְבִּיתִי אוֹתָם ובית המקדש ישכון לנצח בעם ישראל ויהיה מקום הפולחן של העם וּנְתַתִּי אֶת-מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכְכֶם לְעוֹלָם וְהָיָה מִשְׁכְּנִי עֲלֵיכֶם שיחזור לעבוד את האלוהים ואלוהים ישוב ויראה בהם את העם שלו וְהָיִיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהָמָּה יְהִיוּ-לִי לְעָם והעמים שראו את עם ישראל מושפל בגולה ידעו וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם שאלוהים בחר את ישראל כעמו הנבחר כִּי אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשׁ אֶת-יִשְׂרָאֵל ובית המקדש ישאר בישראל לנצח בְּהִיּוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכְכֶם לְעוֹלָם.

השימוש במילה המנחה "לעולם" בהקשרים השונים

- השיבה לארץ והישיבה בארץ - עם ישראל ישובו לארצם וישבו בה לנצח ויִשְׁבוּ עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדֵי לִיעֶקֶב...וּיִשְׁבוּ עָלֶיהָ הָמָּה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד-עוֹלָם (25)
 - נצחיות הנהגת בית דוד - בית דוד ינהיג את העם לנצח וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא לָהֶם לְעוֹלָם(25)
 - ברית חדשה עם אלוהים - ברית חדשה יכרות אלוהים עם העם שתהיה ברית ניצחית וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם (26)
 - שייכות מקדש האלוהים - מקדש האלוהים יהיה בעם ישראל לנצח וּנְתַתִּי אֶת-מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכְכֶם לְעוֹלָם(26)
- יחזקאל באמצעות מילה מנחה זו רוצה לעודד את העם ולתת לו את הביטחון שההבטחה האלוהית לגאולתו מהגלות והשבתו לארצו הינה בטוחה וניצחית.

משמעות חזון העצים

בתחום המדיני

- עם ישראל ישוב מהגלויות לארצו וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם (21)
- לא יהיו עוד שני עמים ולא תהיינה יותר שתי ממלכות אלא עם אחד וממלכה אחת תחת שלטון של מלך אחד ועשיתי אתם לגוי אחד ... ומלך אחד יהיה לכלם ... ולא יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות (22)
- עם ישראל ישב בארצו לעולם וישבו על-הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב... וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד-עולם (25)

בתחום המוסרי דתי

- עם ישראל לא יחטא עוד ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם (23)
- אלוהים יטהר אותם מכל חטאיהם והושעתי אתם מכל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם (23)
- אלוהים יראה בעם את עמו הנבחר והעם יהיה נאמן לאלוהים והיו-לי לעם ואני אהיה להם לאלהים (23)
- העם יחזור לשמור את מצוות האלוהים ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם (24)
- אלוהים יחדש איתם את הברית וכרתי להם ברית שלום ברית עולם (26)
- בית המקדש ייבנה מחדש ויעמוד עד עולם ונתתי את-מקדשי בתוכם לעולם (26)

השוואה בין יחזקאל הנביא לישעיהו הנביא

גם ישעיהו הנביא ניבא שאלוהים יקבץ את העם חזרה לארצו. ההבדל בין דברי שני הנביאים:

ישעיהו י"א 12 - 13	יחזקאל ל"ז 20 - 22
<p>"וְנָשָׂא נֶס לְגוֹיִם וְאָסַף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל וְנִפְצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאַרְבַּע פְּנּוֹת הָאָרֶץ. וְסָרָה קִנְאֵת אֶפְרַיִם וְצַרְרֵי יְהוּדָה יִפְרְתוּ אֶפְרַיִם לֹא-יִקְנָא אֶת-יְהוּדָה וַיְהוּדָה לֹא-יֵצֵר אֶת-אֶפְרַיִם."</p>	<p>"הֲנֵה אֲנִי לֹקַח אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָלְכוּ-שָׁם וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מִסָּבִיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֵל-אֲדָמָתָם. וְעָשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמֶלֶךְ אֶחָד יְהִיָּה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יְהִי-עוֹד לְשָׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחְצוּ עוֹד לְשֵׁנֵי מַמְלָכוֹת עוֹד."</p>
<p>מנבא על יחסי אחווה וחוסר קינאה שישררו בין ממלכת אפרים לממלכת יהודה. אך אינו מנבא על איחודן מחדש לממלכה אחת.</p>	<p>מנבא על אחדות בין ממלכת אפרים לממלכת יהודה שלא יהיו יותר שתי ממלכות נפרדות אלא יהפכו לממלכה אחת מאוחדת.</p>

בחן ידיעותיך

ענה על השאלות הבאות:

1. הסבר את המשל והנמשל שבפסוקים 1 - 3.

2. מה מבטאים המשל והנמשל שבפסוקים 4 - 10?

3. מהי נבואת הנחמה של יחזקאל לעם המתקבלת מחזון העצמות היבשות?

4. הסבר את הסימליות של חזון העצים?

5. יחזקאל משתמש במילים מנחות לביטוי רעיונות שונים. באילו מילים הוא משתמש ואילו רעיונות מילים אלו מבטאות?

6. הסבר מה המשמעות של חזון העצים?

7. מה ההבדל בין הנבואה של יחזקאל לנבואה של ישעיהו על התקבצות העם חזרה לארצו?
